

Innspill til revidering av forvaltningsplan i region 6, 2023 og innspill til revidering av FKT-forskriften Nord-Trøndelag Sau og Geit Sør-Trøndelag Sau og Geit

Beitebruk er opprinnelsen til landbruket og går flere tusen år tilbake i tid.

Beitebruken er viktig av flere årsaker enn ren matproduksjon, derfor har vi i Norge ønsket å beholde denne unike formen for ressursutnyttelse. Den to-delte målsettingen i rovviltforliket bekrefter dette.

Vi har lite dyrka landbruksareal i Norge sammenlignet med andre land, ca 3 % av landarealet. Vi har mye utmark og fjell og fjorder. Opptil 45 % av landarealet er brukbart til beite og skal vi i Norge klare å omstille oss til mer sjølberging, er det nødvendig å ha tilgang til den store beiteressursen. Nå er vi i ferd med å miste tilgangen i stadig flere områder av landet fordi vi ikke klarer å begrense antall rovvilt i norsk natur og på grunn av ulike former for utbygging.

Det må forskes mer på hvilken effekt beiting i utmarka har på klimaet og oppvarmingen av jordkloden(albedoeffekten). Det er mange teorier og derfor svært vanskelig å få dokumentert effekten beiting har på klimaet. Men at klimaet har bedre av at utmarka beites i landet vårt slik at vi kan redusere importen av kraftfor fra områder med avskoging andre steder i verden, har vi ikke behov for å avvente en forskningsrapport på. Det skjønner vi. Alt er bedre for klimaet enn fisk- og kjøttproduksjon basert på importert kraftfor.

Bestandene av rovvilt må forvaltes på en slik måte at vi kan produsere mat til egen befolkning på norske ressurser. Skal vi møte framtiden med tilstrekkelig matproduksjon i Norge må vi bruke alle tilgjengelige ressurser. Vi kan ikke produsere gras og kjøtt der det kan dyrkes korn og grønnsaker og vi må bruke utmarka mer i produksjonen av rent kjøtt. Det er rom for minst en dobling av beiting i Norge, både av storfe, småfe og rein. Rovviltforlikets punkt 2.219 bekrefter vår påstand om at forvaltningen av rovvilt skal gjøres på en slik måte at det blir mulig å beite i utmark.

Rovviltforlikets punkt 2.2.19

Sitat: «Det er et felles mål at tapstallene for beitenæringen må ned. Soneinndelingen må forvaltes tydelig. I prioriterte beiteområder skal uttak av dyr som gjør skade på beitedyr gjøres raskt, og i slike områder skal miljøforvaltningen i større grad enn i dag bidra til å effektivisere slikt uttak, uavhengig av om bestandsmålet er nådd. I prioriterte rovviltområder skal saueproduksjon og andre produksjoner basert på utmarksbeite tilpasses gjennom forebyggende tiltak og omstilling, med utgangspunkt i forekomsten av rovvilt i beiteområdet. Det skal ikke være rovdyr som representerer et skadepotensial i prioriterte beiteområder for husdyr og kalvingsområde for tamrein.»

Nord-Trøndelag Sau og Geit er glad for at det er lagt opp til såpass bred innhenting av innspill i første runde og håper at dette betyr at det vil bli lagt vekt på innspill også fra beitenæringa sin side i det videre arbeidet med forvaltningsplanen. Vi erfarer at det er beitebruken som alt for ofte må vike og det er bare å se på utviklingen av saueholdet i fylke vårt, så kan en se at beitebruken er lagt ned der belastningen med rovvilt har vært for stor over tid.

Nord-Trøndelag Sau og Geit har følgende innspill til forvaltningen av de 4 rovviltartene vi har i vår region nå i denne innspillfasen og vil følge opp videre i prosessen:

Bjørn

Beitebruk er et av 2 mål i rovviltforliket

Med det siste måltallet på 1,6 ynglinger kan ikke saueholdet utenfor yngleområde opprettholde en forsvarlig beitebruk i utmark. Skadene og lidelsene for dyra er for store. Dersom det ikke tas vesentlige grep i bjørneforvaltningen, vil ikke den to-delte målsettinga i rovviltforliket være oppnåelig.

I innledningen i forliket står det: «*Dyr på utmarksbeite har mange positive kvaliteter, og det er viktig å sikre levedyktig næringsvirksomhet i landbruket i områder med rovvilt. Forlikspartene viser til den to-delte målsettingen etter rovviltforliket i 2004, og at utfordringen ligger i å ivareta begge deler uten at konflikten mellom dem blir større enn nødvendig.*»

Viser til NINA-rapport 1952 om bjørn.

1. Det er den svenske bjørnejakta som truer måloppnåelsen i region 6.
2. Anbefaler at binnene får etablere seg lenger vest i regionen.

Viser også til NINA-rapport 1123; Det er urealistisk å forvente at binner vil etablere seg i andre områder enn nåværende yngleområde i Nord-Trøndelag, på grunn av den lave spredningsevnen hos binner og fordelingen av prioriterte beiteområder i naboregionen. Selv om en fikk reproduserende bjørn i et eventuelt nytt område, vil en slik endring ha flere negative konsekvenser;

1. «*Det vil ta lengre tid å nå det regionale bestandsmålet.*
2. *Populasjonen i et eventuelt nytt område vil være mindre stabil.*
3. *Konflikten med husdyr vil øke fordi nye beiteområder blir eksponert for bjørn, og en ikke fullt ut kan dra nytte av tapsforebyggende og konfliktdempende tiltak som er gjennomført eller er under gjennomføring i tilknytning til det eksisterende yngleområdet.*»

Dette er skremmende lesning for alle sauebrukere i Nord-Trøndelag

- Denne rapporten er gått ut på dato
- Spredningsevnen til binnene er tydeligvis større enn det de hadde belegg for i 2011
- Rapporten drøfter overhodet ikke konsekvensene for beiteområdene rundt yngleområdet
- Tvert imot konkluderer rapporten med at i våre områder er vi allerede i gang med omstilling og avvikling også utenfor yngleområdet
- Vi ønsker ikke at andre skal få like store problemer med bjørn i beiteprioriterte områder

Yngleområdets størrelse

Arealet avsatt til yngleområde for bjørn er stort nok slik det er i dag. I rovviltforliket eksisterer det ikke noen randsoner som kan innlemmes i yngleområdet.

- Yngleområdet for bjørn i nordre deler av Trøndelag/Namdalen må ikke utvides
- Bestandsmålet må reduseres eller fjernes helt (men det er opp til Stortinget)

Lisensjakt på bjørn slik vi hadde før 2018 i region 6, må gjeninnføres.

Tap av sau til bjørn sprer seg over et stadig større områder.

- Antall hannbjørner som kommer inn i beiteprioriterte områder øker, også langt fra yngleområdet

- Rovviltforliket har ingen måltall for antall hannbjørner og det er derfor ingen politiske vedtak som hindrer reduksjon i hanndyrbestanden på bjørn
- Det er ikke antallet hannbjørner som er for lavt til å nå målet om antall ynglinger
- Det er manglende dokumentasjon av bjørn innenfor yngleområdet, samles få DNA-prøver, da de fleste DNA-prøvene samles på kadaver
- Beregningen av antall ynglinger må endres/bedres, kvalitetssikres
- Det er ingen unntak for felling av binner i rovviltforliket

Raskere uttak av skadegjørere

Skadefelling på bjørn må innvilges umiddelbart ved dokumentert skade i beiteprioritert område.

- Det er det beste konfliktdepnende tiltaket for å unngå de store tapa vi har vært vitne til de siste åra i Overhalla, Murbrekfjellet, Verdal og Skjækra/Raubein/Stod, mfl.

Uttak på vårsnø

Det er ikke lenger sau igjen på beite i yngleområdet. Hannbjørner har lenge vært skadegjørere over store områder. Siden 2018 har problemet med at binner trekker ut av yngleområdet for å finne bytte økt.

Uttak på barmark er tidkrevende og kostbart. Sporing på vårsnø vil forenkle uttaket.

- Ved kjent forekomst av bjørn i beiteprioriterte områder
- Som forebyggende tiltak før beitesesong
- Hiuttak av skadegjørende binner/på vårsnø, også innenfor yngleområdet når skadegjørere er kjent

Øke potten til de kommunale skadefellingslaga

Skadefelling er ikke jakt og generelle jaktregler må settes til side. Jaktregler skal derfor ikke være begrensende for virkemiddelbruken i en akutt skadesituasjon der det viktigste er effektive uttak og begrensning av skader på tamrein og husdyr.

- I en akuttsituasjon er det de kommunale skadefellingslaga som er det viktigste verktøyet og som må settes i stand til å gjøre raske uttak.
- Mer midler til gjennomføring av skadefellingsuttak
- Midler til innkjøp av div. utstyr og hunder
- Midler til trening av hunder og trening og opplæring av skadefellingslaga
- Tillate bruk av løst på drevet halsende hund i skadefelling bjørn

Gaupe

Sterkere oppfølging av gaupebestanden - kvotefordeling må stemme overens med den økende gaupebestanden. Hodyrkvoten er for liten og med tanke på en 50/50 fordeling i kjønn vill det vært naturlig med en større hodyr-kvote, siden det er den som begrenser uttaket og som gjør at jakta stopper før uttak i områder som det også er mye gaupe og gaupeskader.

- Gjeninnføring av gauperegistrering
- Hodyrkvoteer på 50 %
- Større kvoter for å sikre uttak i områder med dårligere sporingsforhold
- evt minimere størrelsen på sonene slik at de med vanskelige sporingsforhold også får uttak
- Skadebasert forvaltning og forebyggende uttak
- Fjerne forvaltningsområde for gaupe øst for E6, for å lette rovvilttrykket i reinbeiteområder

Kongeørn

Kongeørna må forvaltes gjennom aktiv skadefelling. Det er ikke tilstrekkelig å drive bare registrering av denne arten og ha mål om å øke stammen. NINA-rapport 2203, Predasjonsstudier av kongeørn i Trøndelag, bekrefter at alle kongeørner som ble fulgt i studiet gjør skade på lam og rein.

Manglende forvaltning

Pr i dag er det ikke noen form for forvaltning eller regulering av bestanden på kongeørn. Kongeørn har ikke fått tildelt prioritet i et bestemt område, men har i praksis prioritet over alt.

Skadebasert forvaltning

Selv om kongeørn gjør stor skade på sau og tamrein gis det ikke i noe tilfelle skadefelling. Et stort antall individer gjør det umulig å dokumentere hvilket individ som er skadegjøreren og avslag på fellingstillatelse begrunnes med at det er umulig å vite om rett individ blir tatt ut. Det samme kan sies om andre arter der det gis skadefelling (for eksempel bjørn), likevel gis det skadefelling i beiteprioriterte områder på grunn av den to-delte målsettinga i rovviltforliket.

- Det må åpnes for uttak ut kongeørn ved skade på tamrein og husdyr
- NINA-rapport 2203 viser at uansett hvilken ørn som tas ut er det en skadegjører
- Belastningen på beitedyra er for stor
- Det må innføres skadebasert forvaltning på kongeørn og havørn
  - ved kysten, der ørna også tar lam på innmark, tidlig i sesongen
  - i innlandet, der reinkalver og lam er særlig utsatt, tidlig på våren/sommeren

Kunnskap om ørn

Det finnes tilstrekkelig forskning og registrering av kongeørn til å dokumentere at skadeomfanget er stort, særlig ute ved kysten. Hensikten med forskningen som er gjennomført må være å kunne sette inn tiltak for å bedre situasjonen. Kongeørna og havørna må sees under et. Med det menes at de påvirker hverandre. Når Kongeørna dreper byttet, kommer havørna og jager kongeørna. Kongeørna må da finne seg nytt bytte. Det betyr at mye havørn også fører til store skader på sau og lam.

- Kongeørn tar lam tidlig i beitesesongen, mens lamma ennå er små (15 kg++)
- Det er krevende å dokumentere tap til ørn, da kadaver etter lam og reinkalver forsvinner fort
- Havørnbestanden øker også i innlandet, inn mot svenskegrensa

Jerv

Antall ynglinger i regionen 6 er høyere enn bestandsmålet. Dette gjentar seg hvert eneste år.

Revideringen av forvaltningsplanen fra 2018 har ført til et lavere konfliktnivået. Spesielt det at Forollhogna ble tatt ut som yngleområde for jerv har redusert konfliktnivået. Denne revideringen førte ikke til økte konflikter i de områder som har mål om yngling. Vi ønsker derfor at dagens områder som er beiteprioriterte områder beholdes. Dette er spesielt viktig i og med at yngleområdene for jerv i region 6 nå er flyttet helt sør til ulvesonen.

På tross av at konfliktnivået er redusert, så er tapa alt for store i deler av de prioriterte områdene. Dette gjelder spesielt deler av Oppdal og Rennebu kommune, og i de østlige deler av Forollhogna.

Jerven er en stor skadegjører i reindrifta på vinteren. I områder med mye bjørn, i nordre deler av region 6, er det vanskelig å dokumentere om jerven tar sau på samme tid som bjørnen herjer. I år med lokal jervyngling vil det gi tydelig utslag sent i beitesesongen. Det kan være vanskelig å få tatt ut skadegjørere i beiteprioriterte områder. Slik skal det ikke være. Det viktigste er uttak av jerv i beiteprioritert område. For å redusere skadene jerven påfører beitedyra er det flere tiltak som kan bedre situasjonen for beitebrukerne.

- Dagens beiteprioriterte områder beholdes.
- Det skal ikke være vanskelig å få tatt ut skadegjørere i beiteprioriterte områder
- Det absolutt beste forebyggende tiltaket å ta ut dyr på vintertid.
- Uttak på vinteren er enklere, mest effektivt. Har flere eksempel på det i region 6.
- Hiuttak tidlig, før lisensjakta avsluttes
- Beitelaga må orienteres om ynglinger i beiteområdene
- Skadene går betydelig ned etter vellykkede uttak

Forebyggende og konfliktdempende tiltak

Beitenæringa er opptatt av å styrke bruken av utmarksbeitene og bedre dyrevelferden. I tråd med føringene i Naturmangfoldloven mener vi at alle dyr, også husdyra våre, har det best når de settes i stand til å ha en mest mulig normal adferd. For sauene er det naturlig å beite i flokk og livnære seg på naturlig gress og urter i utmarka. Inneføring og for stor andel kraftfor på foseddelen vil redusere både dyrevelferden og kvaliteten på det kjøttet som produseres.

Forebyggende og konfliktdempende tiltak må ikke begrense beitebruken, men i større grad brukes til å forsterke bruken av utmarksbeitene, da må det ikke tas i bruk tiltak som begrenser beitebruken i utmarka eller forflytter skader til andre beitebrukere.

NTSG mener å ha høstet noe gehør for denne tankegangen, men ennå gjenstår det mye før vi kan si at beitedyras områder og behov er ivaretatt i like stor grad som områdene for de store rovdyra i arealforvaltningen i regionen. Vi ber om at den to-delte målsettinga sikrer at beitedyra har en reell forrang i beiteprioriterte områder og at tiltak som settes inn i beiteprioriterte områder har som mål å støtte beitebrukens interesser.

- Akuttmiddelpotten må økes til forsterka tilsyn i skadesituasjonen for å unngå behov for tidlig heimtaking i størst mulig grad
- Planlagt forsinka slipp og tidlig heimtaking medfører **avgrensning av bruken av beitene** og er skadeforflyttende og ikke tapsreducerende for omkringliggende beiteområder
- Tidlig heimtaking skal kun brukes som et middel der andre tiltak ikke er mulig i akutt-tilfeller og må da gjenspeile dagens kostnadsnivå

Vi støtter det felles innspillet NSG og faglaga sentralt har sendt inn til Miljødirektoratet 9.1.23. Innspillet legges ved.

Viktige politiske innspill videre opp mot Storting og en eventuell revidering av rovviltforliket, men som også har betydning for regional forvaltning.

Bestandsmålet på bjørn må reduseres til et nivå som ikke hindrer beiting i utmark. Beitenæringa i tåler ikke belastningen med 3 årlige ynglinger, vi tåler ikke det antallet det sies vi har pr i dag, som er 1.6. Stortinget må sette landbruket i stand til å nå målet om en høyere grad av sjølberging i Norge. Dette målet når vi ikke uten bruk av utmarksbeiter. Og rovviltforliket er basert på at beitebruk i utmark er et eget mål som skal ivaretas.

Pandemien og den pågående krigen i Europa viser oss at vi er sårbare med bare 3 % av landarealet som dyrkbar mark.

NINA-rapporten 1952, slår fast at det ikke vil være mulig å nå målet om antall ynglinger i region 6 uten å ta i bruk områder lenger vest i regionen. Dvs at selv om dagens areal avsatt til yngleområde er stort nok til å oppnå ynglemålet, vil ikke bestandsmålet nås på grunn av avskytingen på svensk side kombinert med skadeuttak i beiteområdene.

Rovviltforliket 2.2.14 sier: «Det legges til grunn at virkeliggjøringen av bestandsnivå for bjørn ikke vil kreve areal utover omfanget av dagens yngleområder.»

- Bestandsmålet på bjørn må reduseres eller fjernes helt for å legge til rette for beiting i utmark
- Bestandsmålet på bjørn må regnes i individer slik svenskene gjør, mange hanndyr gjør store skader på tamrein og husdyr, og trolig også på antall bjørneunger som overlever
- Forvaltningen må endres til skadebasert forvaltning, slik at beitedyra får beskyttelse

Snåsa 06.3.2023

Tone Våg

For Sør-Trøndelag Sau og Geit v/Olav Edvin Heggvold
og Nord-Trøndelag Sau og Geit v/ Oddbjørn Kaasa